СВОБОДА
LIBERTY

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА"

Рôкъ VI. | Мт. Кармель, Па. Четвергъ 23-го Червня 1898. | Число 25.

Календарь.

Червень.		
23	Ч.	Аартоломея и Варнавы
24	П.	Виуфрія
25	С.	Онилины муч.
26	Н.	3. ПО СОШ. Елисея, Метод.
27	П.	Амоса, Сропимá
28	В.	Тихона чудотв.
29	С.	Мануила, Исмаила

Змѣстъ

„Р. Н. Союзъ" на конвенціи. — Вѣсти зъ Америки. — Гигіена або наука о здоровлю. — Новинки. — Зъ поля битвы. — Смѣшне. — Фейлетонъ: Про нутро землѣ. — Смакошь. — Оголошеня

УВАГА.

Хотячй приступити до „Союза" най посылають вступне и мѣсячне до касіера:

Mr. Kond. Kotanczyk
Box 127
SHAMOKIN, PA.

И увѣдомлять секретаря пôдъ адресою:

Rev. Antony Bonczewsky
10 May Str.
ANSONIA, Conn.

„Р. Н. Союзъ" на V. головнôй конвенціи въ Shenandoah, Pa.

Дальше наступили внесеня що до змѣны статутôвъ. Богато внесень принято и то не малои ваги, такъ що теперѣшный статутъ „Р. Н. Союза" мае цѣлкомъ новый выглядъ.

Однакъ нѣмъ новый статутъ пôсля найновѣйшихъ ухвалъ появить ся зъ друку, мы — переходячи точка за точкою старый статутъ — покажемо читателямъ, оскôлько вôнъ пôдлягъ змѣнѣ; а зъ другои стороны въ вôдповѣдныхъ мѣсцяхъ зазначимо свѣжй ухвалы. Въ той способъ представимо ухвалы и рѣшеня конвенційнй, а читателѣ и члены „Р. Н. Союза" будуть мати ясне поняте та зможуть докладно осудити вагу и вартôсть рѣшень для дальшого р звою „Р. Н. Союза."

Тй ухвалы суть слѣдуючй:

1) Членомъ „Р. Н. Союза" може стати кождый Русинъ або Русинка, самотный чи жонатый, если не числить менше якъ 1, а не больше якъ 45 лѣтъ житя; есть чесный, здоровый, характерный и тверезый. — Кандидаты почавши вôдъ 40 року житя, мусять предложити метрику хресту, если хотять стати членами „Р. Н. Союза", а такъ само жены 40 лѣтнй тыхъ мужѣвъ, що хочуть вступити до „Союза" — Дѣти вôдъ 1 до 16 року житя, платять 25 цнт. мѣсячно, статуты и грамоту дôстають дармо и мають право по 30 дняхъ до посмертного, а то пôсля таблицѣ, поданои на другôй сторонѣ.

Сли дѣтина дожіе 16 року житя, то може платити вызшу вкладку и такъ стати на рôвнѣ зъ другими членами „Р. Н. Союза", т. е. мати право на $600.00 посмертного и всякй другй выгоды.

Отже якъ бачите „Р. Н. Союзъ" принявъ важну ухвалу, пôсля котрои вôдъ теперь будуть могли стати членами и дѣти вже вôдъ першого року своего житя. Ухвала се важна и дуже користна для насъ. Разъ — що „Р. Н. Союзъ" прійде зъ помочію дѣтямъ нашихъ людей, а по друге — нашь грôшь за асекурацію дѣтей не пôйде въ чужй руки.

Дальше ухвалено:

2) Пôднести посмертне зъ **$500** на **$600**. — Для тыхъ, що не суть въ станѣ платити 50 цнт. мѣсячного „Р. Н. Союзъ" зробивъ добродѣйство, бо ухвaливъ принимати ихъ въ члены за пôвъ вступного и пôвъ мѣсячнои вкладки т. е. 25 цнт., зъ правомъ до пôвъ посмертного т. е. **$300**.

3) Право до посмертного мають всѣ нововступаючй члены сейчасъ по вступленю, если бы члена забило въ фабрицѣ, майнахъ, або де инде трафило ся зъ нимъ яке несподѣване нещасте. Если бы однакъ членъ умеръ зъ слабости (хоробы), то тогды мае право до посмертного:

а) по 90 дняхъ, если не належавъ до братства такого, що стоить въ „Союзѣ", але самъ собѣ бувъ членомъ „Союза",

б) по 30 дняхъ, если належавъ до братства, що стоить въ „Союзѣ."

Сли яке братство зъ иншои организаціи хотѣлобъ приступити до „Союза", то повинно мати выплачено все до организаціи, до котрои давнѣйше належало. Сли цѣле братство наразъ приступае до „Союза", то може бути принятe безъ вступного.

4) Члены „Р. Н. Союза" въ разѣ калѣцтва при роботѣ дôстають слѣдуючй запомоги:

а) за одно око (50 або 100 д.) т. е. одну шесту часть того, що выносить посмертне; за одну руку або ногу (100—200 дол.) т. е. одну трету посмертного, и зôстае дальше членомъ „Р. Н. Союза";

б) въ разѣ утраты обохъ нôгъ, або обохъ рукъ, або обохъ очей, дôстае цѣлу посмертну запомогу (300 або 600 дол.) и до „Р. Н. Союза" немае жадного больше права;

в) въ разѣ нездôбности до працѣ черезъ хоробу стверджену лѣкаремъ, сли бувъ 6 мѣс. хорый и 3 роки до „Союза" належавъ, дôстае четверту часть (75 або 150 д.) запомоги, и есть дальше членомъ „Союза";

г) зумашедшй, находячй ся въ институтахъ для хорыхъ того рода, дôстають рôчно шесту часть (50—100 д.) запомоги такъ довго, доки ихъ посмертне не вычерпае ся, але пôдъ тымъ условіемъ, що мусять сповняти всякй обовязки членьскй за часъ своеи хоробы;

д) за жену дôстае членъ половину посмертного (150 або 300 д.) запомоги, однакъ лише за першу. За другу жену „Р. Н. Союзъ" не платить нѣчого, выняши, сли бы жена була членомъ „Р. Н. С." зъ правомъ до пôвъ або цѣлого посмертного;

е) сли жена остае въ краю, то членъ посмертне може отримати ажь по 6 мѣсяцяхъ належаня до „Р. Н. Союза".

5) До посмертного, кромѣ родины, нѣхто немае права, хиба тй, котрымъ умираючій въ остатнôй хвили се призначъ, або братства, котрй понесли кошты похорону. Другй люде могуть мати до того право лишь за згодою „Р. Н. Союза".

6) Сли маючій право до пôвъ посмертного хоче мати право до цѣлого посмертного, то мусить платити цѣлу вкладку 50 цнт., а такожъ предложити свѣдоцтво лѣкарске и нову деклярацію.

7) Посмертне належаче малолѣтнымъ дѣтямъ „Р. Н. Союзъ" выплачуе ихъ правнымъ опѣкунамъ, котрй мають выказати ся леґитимаціею опѣкуньства и зложити бондъ, що посмертне обернуть на добре. Въ противнôмъ разѣ, посмертнымъ опѣкуе ся само товариство.

Въ кождôй мѣсцевости, где есть бодай 5 членôвъ „Союза" мае бути выбраный секретарь, котрый колектуе грошѣ и вôдсылае до „Союза" и также за все передъ „Союзомъ" вôдповѣдае. Вôнъ дôстае 1 проц. на розходы почтовй. Члены мусять уважати, щобы секретарь зôбранй грошѣ найдальше до 14 днѣвъ голов. касіерови пôславъ, бо иначе они можуть на тôмъ утерпѣти.

8) На фондъ желѣзный припадае 20 проц. вôдъ загальнои сумы мѣсячнои. Фондъ желѣзный можна пожичати на процентъ, о скôлько можливо на першій морґічь — (mortgage).

9) Касіеръ, предсѣдатель и секретарь, складають бондъ, вôдповѣдный до сумы грошей находячихъ ся въ касѣ, а то въ сей способъ, що касіеръ складае бондъ такъ высокій якъ много е готовыхъ грошей въ касѣ, а предсѣдатель и секретарь по половинѣ зъ того.

10) Головна конвенція делеґатôвъ „Р. Н. Союза" мае вôдбувати ся що 2 роки, а ½ рôчна що року. На головну конвенцію есть обовязаный кождый членъ зложити передъ конвенціею 25 цнг. на розходы.

Се суть найголовнѣйшй ухвалы. Крôмъ тыхъ высше наведеныхъ наступили вôдповѣдни змѣны старого статута.

Вкôнци на порядокъ дневный прійшла прозьба Василя Палюха член. братства и „Р. Н. Союза" зъ Pittsburg, Pa. Сей бѣдачиско вже больше якъ 6 мѣсяцѣвъ тяжко хорый. А що нашй братства пôсля своихъ статутôвъ могуть помагати своимъ членамъ лише 6 мѣсяцѣвъ, тому Василь Палюхъ, тяжко хорый, не могучи робити, выставленый на голодову смерть зъ жѣнкою и 4 дѣтьми звернувъ ся зъ просьбою о помôчь до „Р. Н. Союза." Делегаты спеціяльно въ тôмъ выпадку, розваживши тяжкй обставины, ухвалили дати В. Палюхови для поратованя здоровля $200, котрй вôдтягнуть ся зъ посмертного.

Нарештѣ що до будучои конвенціи ухвалено: що найблизша конвенція делегатôвъ „Р. Н. Союза" вôдбуде ся тамъ, де буде найбôльше членôвъ, делегатамъ мае звертати ся return-тікетъ и денне въ сумѣ $3.

Вкôнци ухвалено, щобы кождого року въ однôмъ мѣсяци пôсля ухвалы выдѣлу принимано молодыхъ кандидатôвъ въ члены „Р. Н. Союза" безъ вступного.

На тôмъ закôнчила ся пята зъ ряду головна конвенція „Р. Н. Союза" о 2 год. по полудни дня 8. червня — отже тревала майже два дни. Конвенцію закрывъ вôдповѣдною промовою предсѣдатель о. Т. Обушкевичь.

Мы зô своеи стороны мусимо сказати, що та конвенція належить до найкраснихъ конвенцій „Р. Н. Союза", якй до теперь вôдбули ся. Делегатôвъ зô всѣхъ кутковъ пôвнôчнои Америки, де замешкують нашй Русины зъѣхало ся споре число, — всѣ майже забирали голосъ; говорили коротко, розумно и до рѣчи, а зъ ихъ бесѣдъ можна було пôзнати, що добро ихъ власного товариства лежить имъ на серци. Крôмъ того делегаты ще ставили богато внесень и запытань, котрй поручили имъ ихъ громады. Однымъ словомъ, заинтересоване було велике, о чѣмъ найлѣпше могуть посвѣдчити наведенй ухвалы, котрй запевняють успѣхъ и рôстъ нашому „Союзови."

Нуже, братя, гей-же вразъ! Вписуйте ся до „Р. Н. Союза." Нынѣ вже не повинно бути жадного Русина въ Америцѣ, котрый бы не належавъ до „Союза", а „Союзъ" нынѣ повиненъ числити не 2 тысячи, але що найменше 20 тысячь членôвъ. Гляньте лише на користи, якй дае наше молоденьке товариство „Р. Н. Союзъ", а побачите и переконаете ся, що жадне инше товариство, до котрыхъ нашй люде записують ся, того своимъ членамъ не дае. А крôмъ сего ся наша организація запевняе намъ будучнôсть, бо стелить основу едности. А въ едности сила! Тымъ знаменемъ Русине побѣдишь! Старайтесь, щобъ въ вашôмъ мѣстѣ була слѣдуюча конвенція.

Въ перший день обрадъ головнои конвенціи вôдбувъ ся баль въ просторôй сали, де численно зôбранй гостѣ забавлялись весело ажь до пôзнои ночи.

Пôдчасъ балю о. А. Бончевскій въ довшôй промовѣ згадавъ за всѣ ювилеи, якй Русины такъ въ старôмъ краю якъ и ту обходять. Мову его нагороджено рясными оплесками, а люде зъ найбôльшою увагою слухали тогдѣ, коли бесѣдникъ говоривъ за 50 лѣтный ювилей знесеня панщины. — Опôсля Кость Кирчовъ зъ Jersey City, пречудово вôддекламувавъ „Довбуша."

Послѣдна конвенція „Р. Н. Союза" въ Шенандоа, зôстане на довго въ памяти всѣхъ присутныхъ Русинôвъ.

ПРО НУТРО ЗЕМЛѢ.

I. Земля есть кулею. — Великôсть землѣ. — Кôлька доказôвъ, що земля округла. — Що то есть глъобусъ?

Мы жіемо на земли. Все, що вокругъ насъ на нѣй знаходить ся, такъ намъ збуденнѣло, выдаесь чимсь такимъ звычайнымъ, що мы призвычаенй оглядати те все що денно, анѣ не пытаемо ся, що се, зъ вôдки оно взяло ся, а вже про различнй тайники нутра нашои землѣ не кождый все знае. Тому, що уважаемо за дуже важне и цѣкаве знати, що то тамъ въ серединѣ нашои землѣ находиться, загадали мы за вчеными людьми зглубити тй тайники землѣ нашои и оскôлько можь ясно передати ихъ нашимъ рускимъ людямъ. Та закимъ зачнемо бесѣду про нутро землѣ, мусимо згадати кôлька вступныхъ вѣдомостей про землю взагалѣ.

Першимъ пытанемъ, яке намъ насуваесь есть те, якою есть земля?

Земля есть кулею, що въ просторѣ свѣта крутить ся вокругъ сонця. Якъ великою есть земля, можна переконатись зъ слѣдуючого обчисленя.

Если бъ такъ можна було оперезати землю навпôвъ шинами желѣзнои дороги, то тыхъ шинъ треба бы було на 5400 краевыхъ миль довготы; а якъ бы такъ на тй шины пустивъ тренъ, котрый бы ѣхавъ безустанно по 5 миль на годину, то на таке обѣхане землѣ потреба бы 45 днѣвъ и ночей.

А якъ бы знову можна було переѣхати на скрôзь черезъ середину землѣ, то на то потреба 1720 краевыхъ миль т.е. 14 днѣвъ и ночей. При такой великости землѣ найвызшй горы що числять понадъ 8 миль анг. высоты, выглядають якъ зернятка пѣску на дыни, а чоловѣкъ то маленькій хробачокъ, що безустанно вертить ся по уровени землѣ. А однакъ той чоловѣкъ дôйшовъ своимъ розумомъ до того, що докладно пôзнавъ те свое велике помешкане, вымѣривъ его и зневоливъ все до своеи службы, що лишь на еи уровени знаходить ся.

Не такъ оно ще дуже давно, коли люде дôзнали ся, що земля есть округлою. Рокôвъ тому зъ 1000 найвченьшй люде гадали, що земля есть плоскою, бо на око такою намъ выдае ся. Ще 400 рокôвъ тому, не було точнои певности, що земля есть округлою. Вправдѣ Колюмбъ, коли въ р. 1492 выѣзджавъ въ подорожь, котрои наслѣдкомъ було вôдкрыте Америки, бувъ переконаный, що земля мусить бути округлою, та певныхъ доказôвъ на тое не мавъ. Ажь въ кôльканайцять рокôвъ опôсля славный Португальчикъ Магелянъ, своею вôдвагою, доказавъ намъ, що земля мусить бути округлою. Выбравъ ся вôнъ въ подорожь кораблемъ и ѣхавъ усе на заходъ сонця. Нещасте хотѣло, що вôнъ згинувъ въ битвѣ зъ дикими людьми, але его товаришѣ ѣхали все дальше на заходъ и — що скажете — по трехъ рокахъ небеспечнои плавбы, вернули они назадъ до вôтчины, але вже зъ противнои стороны, зô всходу. Такимъ способомъ оплынули они землю довкола, черезъ що доказали, що та земля мусить бути округлою. Вôдъ того часу обѣжджали люде землю на всѣ стороны и все, коли лишь хотѣли, могли выѣхати въ одну сторону, а другою противною вернути.

Крôмъ того доказу про округлôсть землѣ, маемо ще и иншй. Ось, примѣромъ наближаемо ся до якогось мѣста, положеного на рôвнинѣ, то бачимо, що оно не покажесь намъ цѣле вôдъ разу, але степнево, поволи, мовь бы зъ-за якои выпуклости. Напередъ добачуемо найвызшй вежѣ церковь, потôмъ дахи камениць, ажь въ кôнци цѣлй домы. А противно, коли вôддаляемо ся вôдъ мѣста, то сперশу зникають намъ стѣны домôвъ, потôмъ дахи, а на остатку верхи вежь. Все те зникае якъ бы за выпуклостею.

Такъ само дѣе ся на морю, котрого уровень выдае ся намъ рôвною. Кораблѣ, що плывуть геть десь далеко, показують ся не вôдъ разу цѣлй — якъ мусѣло бы бути, если-бъ уровень землѣ и моря бувъ плоскій — але выплывають, мовь бы зъ-за якои водянои горы. Напередъ видимо хоруговки на маштахъ, потôмъ маштъ, а въ кôнци цѣлый корабель. Все те було бы неможливымъ, якъ бы вода не була выпуклою.

Та що таке дѣе ся на суши и на водѣ, то зъ того выходить, що земля всюды однаково выпукла. А всюды однаково выпуклою може бути лишь куля. Однакъ въ двохъ мѣсцяхъ земля трохи менче выпукла немовь бы трохи стята. Тотй два стятй мѣсця положенй на двохъ противныхъ мѣсцяхъ землѣ и называють ся бѣгунами. Оденъ бѣгунъ знаходить ся на пôвночи и зве ся пôвнôчнымъ, а другій полудневымъ.

Если мы теперь въ мысли нашôй потягнемо просту лѣнію вôдъ пôвнôчного бѣгуна до полудневого черезъ середину землѣ, то тота лѣнія буде осею землѣ.

Щобъ легше можь запамятати различнй вѣдомости про нашу землю, то люде выдумали робити штучнй кулѣ, котрй представляють нашу землю, розумѣе ся зовсѣмъ поменшену. Куля тота называе ся глъобусомъ. Глъобусы тй суть розмаитои величины — найбôльше ихъ вживають по школахъ, а не зашкодило-бъ, щобъ було и въ кождôй хатѣ. На такôмъ глъобусѣ повызначуванй суть моря и сухи землѣ въ такôмъ положеню якъ суть направду на земли. Глъобусъ уставленый есть на деревянôй пôдставѣ. Серединою глъобуса зъ горы въ долину перетягненый желѣзный прутъ, що означае вôсь землѣ, а при кôнцяхъ тыхъ дротôвъ суть бѣгуны, въ горѣ пôвнôчный, а въ долинѣ полудневый. Если на глъобусѣ нарысуемо лѣнію, що йде довкола въ рôвнôмъ вôддаленю вôдъ обохъ бѣгунôвъ, то тою лѣніею куля глъобуса подѣлить ся немовь на двѣ рôвнй половины, двѣ пôвкулѣ, зъ вôдти она зве ся лѣніею рôвниковою або рôвникомъ.

Подôбною лѣніею або рôвникомъ дѣлимо собѣ въ мысли нашу землю на двѣ пôвкулѣ: пôвнôчну и полудневу. Мы мешкаемо на пôвнôчнôй пôвкули, а Бразилія лежить на полудневôй пôвкули.

II. Якъ выглядала бы земля, якъ бы еѣ перекроѣти на двѣ половины?

Знаемо вже, що на уровени землѣ, знаходить ся суша и воды, а надъ ними здôймае ся повѣтре. Але цѣкава то рѣчь, що то знаходить ся въ глубинѣ землѣ, ажь тамъ въ еи нутрѣ? Якъ бы то выглядала земля, якъ бы еѣ перекроѣти

„SVOBODA“
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken and is the best advertising medium.

Published every Thursday at Mt. CARMEL, PA. by the „SVOBODA“ Publishing Co.

All comunications should be addressed to:

„Svoboda“
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рôчна 2.00
До старого краю........ 3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
To „SVOBODA“
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ ЩО ТЫЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЪ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.

ВѢСТИ ЗЪ АМЕРИКИ.

Зъ Yonkers, N. Y.

Торжественне вôдкрыте читальнѣ, на котре прибули до насъ Всеч. о. Н. Пôдгорецкій изъ дѣвчатами зъ Jersey City, вôдбулось дня 5-го червня с. р. Всеч. о. Н. Пôдгорецкій вôдкрыли читальню прекрасною и до серця проникаючою промовою. Дальше говорили о загальнôмъ положеню Русинôвъ, о знесеню панщины, о значѣню читальнѣ, та о користяхъ, якй може читальня принести. Народъ, котрого пôдъ той часъ зôбралось до 200 числомъ, слухавъ зъ увагою кождого слова и не мôгъ налюбоватись такъ красною промовою. Дѣвчата знову нашими милозвучными пѣснями и деклямаціями бавили насъ до пôзнои ночи.

Вôдтакъ начались нарады. Читальни надано имя Маркіяна Шашкевича. Дальше ухвалено вступне и мѣсячне. Членôвъ вписалось на разѣ 70. Дальше выбрано выдѣлъ, до котрого увôйшли: В. Копча, голова, С. Фецько, заст. г., С. Сосенко, секретарь, А. Драганъ, касіерь, Ст. Радко, контрольоръ, Ив. Гузый, библьотекаръ, И. Одимѣрокъ, газда. Слава и честь належить ся о. Пôдгорецкому, що такъ дбають о просвѣту своего руского народа и не жаловали труда прибути до насъ, тымъ бôльше щиру подяку складаемо вамъ за подарований намъ книжки до нашои читальнѣ. Надѣемо ся, що и на будуче не забудете о насъ и будете пôддавати нашой читальни свѣжихъ сокôвъ и на дальше, щобъ она якъ найлучше розвила ся. Бо и хто-жь насъ научить? Хто намъ покаже дорогу до просвѣты, якъ не вы? Нашь о. дух. не дбае за насъ, лишь за доляры, а вмѣсто дати намъ яку добру науку, показати якъ бы въ свѣтѣ красше и лучше жити, называе насъ вôдъ престола худобою..... поганами и показуе на насъ пальцями, якъ на якихъ остатныхъ злодѣѣвъ въ церкви!.... Братство наше, галицке, хотять конче розбити и въ тôй цѣли черезъ цѣлй три недѣлѣ сыпавъ пашквилѣ вôдъ престола, та заказуванъ, щобъ нѣхто не важивъ ся до того братства приступити. Но ошукавъ ся, бо братство наше не лишь, що не упало, но еще въ трое збôльшило ся, такъ, що днесь тое братство числить 105 членôвъ и мае въ касѣ выспе $500. Що бôльше, выгнавъ насъ изъ церковнои галѣ и не давъ намъ тамъ нашй мітинги вôдбувати, думаючи, що мы вже не знайдемо собѣ иншои галѣ. Но и тое не помогло. Мы знайшли собѣ дуже хорошу и просторонну галю, въ котрôй братство вôдбувае мітинги и есть помѣщена читальня. Початокъ кождый есть трудный, але зъ часомъ, за помочію нашихъ священникôвъ чей буде лучше.

Въ имени читальнѣ им. Маркіяна Шашкевича:

ВАСИЛЬ КОПЧА, председатель.
СЕМ. СОСЕНКО, секретарь.

Гигіена або наука о здоровлю.

Подае д-ръ С. БЛЮМБЕРГЪ.

—I—

(Конець).

На закôнчене моеи бесѣды про чистоту, якъ одну зъ найважнѣйшихъ средствъ, охороняючихъ насъ передъ численными недугами, я розкажу читателямъ анегдотку про „Феця“, про котрого певно декотрй чули зъ рускихъ, народныхъ читанокъ. Я хочу лишь вôдсвѣжити той розказъ въ памяти читателѣвъ, бо вôнъ наглядно доказуе наслѣдки нечистоты. Той розказъ кôнчить ся ось такъ:

„Въ однôмъ царствѣ, въ однôй мѣсцевости живъ собѣ чоловѣкъ именемъ Фецъ. Живъ вôнъ собѣ одинчикомъ на тôмъ свѣтѣ, не маючи жаднои родины. Не було кому пантрувати за нимъ въ дѣтиньствѣ, чистити его и мыти. Фецьо выраставъ въ грязи и не знавъ жаднои чистоты. Коли було не стрѣтишь его, Фецьо все заболоченый. Не змѣнявъ вôнъ сорочки недѣлями, не мывъ рукъ и лиця мѣсяцями, а въ купели, Богъ знае, коли бувъ. Добрй люде обдаровували его одежію и бѣлемъ, напоминали его про чистоту, поясняли лихй наслѣдки нечистоты, та Фецъ якъ бувъ, такъ и лишивсь смаровозомъ. Запуставъ вôнъ нечистôсть у себе до тои степени, що ажь занедужавъ, бо тѣло его покрылось струпами. Фецьо натерпѣвъ ся чимало вôдъ тыхъ струпôвъ, ажь добрй люде змилосердились надъ нимъ и завели его до шпиталю. Тамъ сейчасъ его вымыли, дали ему свѣже бѣле, а лѣкарѣ зачали его лѣчити. Довго Фецъ пролежавъ въ больници та въ кôнци выйшовъ зъ вôдтамъ здоровъ. Лѣкарѣ подарували ему свѣже бѣле и одѣжь и строго его накартали держати себе чисто и опрятно, бо въ противнôмъ случаю, вôнъ ще гôрше занедужае, а тогдѣ буде его дуже важко вылѣчити. Фецъ обѣцявъ и присягавъ ся, що нѣколи про чистоту не забуде, а все буде еѣ мати на тямцѣ. Якійсь часъ Фецъ по правдѣ додержавъ слова и носивъ ся досить чисто.

Встрѣтишь его бувало на улици: нашъ Фецъ вымытый, причесаный, въ чистôмъ бѣлю и одѣжи, ажь любо глянути на него! Але лучилось Фецьови працювати пôдъ землею. Забувъ вôнъ опять про чистоту и пôдчасъ ѣдженя взявъ вôнъ нечистыми руками до устъ кусникъ хлѣба. Фецъ вразъ зъ хлѣбомъ проковтнувъ и якусь заразу; стало нимъ кидати, вôнъ бувъ въ судорогахъ, попавъ въ непритомный станъ и вже жадна медицина не була въ силѣ помочи ему. Такъ и умеръ бѣдный Фецъ вôдъ своеи нечистоты. — Ось вамъ наслѣдки нечистоты!

НОВИНКИ.

Екзаменъ въ Шамокінъ, Па.

Дня 18. с. м. вôдбувъ ся испытъ дѣтей въ Шамокінъ. Пôсля Службы Божои, вôдспѣваной мѣсцевымъ священникомъ о. И. Констанкевичомъ, згромадило ся до 50 дѣтей въ просторôй церковнôй сали, щобъ показати численно зôбранымъ родичамъ и гостямъ, що надармо не дерли чобôтъ, ходячи цѣлый рôкъ до школы.

Испытъ выпавъ свѣтло. Дѣти гарно вôдповѣдали на всѣ запытаня зъ рахункôвъ, религіи и руского читаня, а вже неодному закрутились слезы зъ радости, коли дѣти милыми голосочками затягнули нашу руску пѣсню.

Мѣсцевый учитель п. Мих. Бачиньскій, заслугуе на повне узнане за свою ревну працю, котрый зъ замилованемъ вôддаесь науцѣ дѣтей, та щобъ дехто зъ присутныхъ гостей не погадавъ собѣ, що вôнъ напередъ повывчовувавъ дѣтей деякй рѣчи, щобъ опôсля похвалитись успѣхами своеи працѣ, попросивъ о. И. Констанкевича, щобъ той самъ ще екзамінувавъ. А и тогды дѣти вôповѣдали вôдважно и певно на всѣ запытаня.

Кождый, хто тамъ лишь бувъ на тôмъ испытѣ мусѣвъ выйти зъ салѣ зъ веселымъ серцемъ и зъ надѣею, що наша будучнôсть, нашй дѣти въ Шамокінъ не пропадуть, бо своими вôдповѣдями доказали, що здобули собѣ ключь (початкову науку), котрымъ отворять собѣ пôзнѣйше дверѣ до великои святынѣ богацтвъ науки.

Мы вже неразъ писали, що нашй рускй люде повинний класти велику вагу на науку дѣтей, а тымъ самымъ на добôръ доброго и ревного учителя. Шамокінцѣ зрозумѣли вагу початковои науки своихъ дѣтей и поправдѣ знайшли въ п. Мих. Бачиньскимъ совѣстного учителя, а при тôмъ щирого руского патріота. Дай Боже, щобъ добрй сѣмена киненй нимъ въ молодй серця, выросли въ красный рускій цвѣтъ!

Пророцтва Фальба.

Фальбъ, вѣденьскій природознавця, заповѣдае на липень великй бурѣ и безнастанний зливы при холоднôмъ воздусѣ. Таку саму слоту заповѣдае на серпень и вересень, при тôмъ частй бурѣ и рясный дощь, наслѣдкомъ чого стане холодно. Въ першôй половинѣ серпня мають бути также бурѣ, въ другôй слота и холодный воздухъ — въ горахъ навѣть снѣгъ, при кôнци серпня знову спека. Въ вересню снѣгъ навѣть въ долинахъ. Пригадуемо, що пророцтва Фальба неразъ здѣйснялись.

Сума грошей яку заплатить „Р. Н. Союзъ“ родичамъ, если умре дитина належавши до „Союза“ черезъ:

Вѣкъ дитины, коли вступила до „Союза“	30 днѣвъ	1 рокъ	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15 лѣтъ
1 рокъ	15	17	20	24	29	35	42	50	60	75	95	106	118	131	145	300
2 лѣта	17	20	24	29	35	42	50	60	75	95	106	118	131	145	300	
3	20	24	29	35	42	50	60	75	95	106	118	131	145	300		
4	24	29	35	42	50	60	75	95	106	118	131	145	300			
5	29	35	42	50	60	75	95	106	118	131	145	300				
6	35	42	50	60	75	95	106	118	131	145	300					
7	42	50	60	75	95	106	118	131	145	300						
8	50	60	75	95	106	118	131	145	300							
9	60	75	95	106	118	131	145	300								
10	75	95	106	118	131	145	300									
11	95	106	118	131	145	300										
12	106	118	131	145	300											
13	118	131	145	300												
14	131	145	300													
15	145	300														
16	300															

Хто пригляне ся добре тôй таблицѣ, то пôзнае, що дѣти въ „Союзѣ“ достануть бôльше посмертне, якъ примѣромъ въ Metropolitan L. I. Co. або другихъ.

на двое, такъ якъ яблоко? Зовсѣмъ природно, що таке краяне неможливе на дѣлѣ, але мы можемо то зробити въ нашôй мысли, можемо собѣ те лишь уявити. Отже, якъ бы мы оту землю перекроѣли, то она выглядала бы менче бôльше такъ:

Напередъ перекроѣли бы мы **п о в ѣ т р е**, котре тягне ся въ гору грубою верствою на якихъ 10 миль. Въ тôмъ повѣтрю уносять ся хмары, зъ котрыхъ падае дощь, зъ котрыхъ бють неразъ громы и пôдчасъ бурѣ блискае.

За тымъ йде перекрôй моря або **в о д ы**.

Занимае она майже три четвертыхъ цѣлои землѣ.

Пôдъ водою, або и на верхи видно тверду, **с к а л и с т у ш к а р а л у п у з е м л ѣ**. Тота шкаралупа то щось такъ, якъ лупина на яблоку або скôрка на цитринѣ, а грубою есть на бôльше якъ 20 миль.

А цѣлый осередокъ землѣ заповненый розпаленою, розтопленою масою камѣня и всего, що входить въ складъ земскои шкаралупы и зве ся **р о з п а л е н ы м ъ о с е р е д к о м ъ** або нутромъ землѣ.

А затѣмъ зъ такого перекрою видко, що наша земля складае ся зъ слѣдуючихъ частей:

1) Зъ розпаленого нутра, котре занимае найбôльше мѣсця, 2) зô скалистои шкаралупы, котра въ дѣйсности есть тонкою, твердою шкаралупою того розпаленого, плынного нутра; 3) зъ воды, котра мѣстить ся въ великихъ заглубленяхъ твердои шкаралупы и 4) зъ повѣтря, котре оточуе цѣлу землю верствою на 10 миль грубою.

Все те становить мертву часть землѣ. Але земля складае ся ще зъ живыхъ истотъ: **р о с л и н ъ, з в ѣ р я т ъ и л ю д е й.**

Зъ того — рослины покрывають выстаючй части твердои шкаралупы, якъ и дна воднй або ростуть и въ самыхъ водахъ. Звѣрята жіють головно на уровени твердои шкаралупы, однакъ декотрй можуть перебувати въ малôй глубинѣ пôдъ землею — примѣромъ: креты, глисты; иншй можуть взносити ся въ повѣтре, якъ птахи, овады. Въ кôнци чоловѣкъ може жити тôлько на уровени твердои шкаралупы. Тамъ будуе вôнъ домы, управяе землю; зъ богацтвъ, якй она ему дае, бере поживу, одѣжь и все, що ему до житя потрѣбне. Але якъ бы ему ще було мало, силою своего розуму, побудовавъ кораблѣ и на нихъ плывае по водѣ; выдумавъ бальоны и взносить ся въ гору выжше птахôвъ; покопавъ глубокй долы и рые ся въ пôдземлю, шукаючи скарбôвъ, укрытыхъ глубоко въ нутрѣ землѣ. Поставленый паномъ всего сотворѣня, уживае своеи власти якъ вмѣе и може, щобъ запевнити щасте собѣ и другимъ людямъ.

Повторимо еще разъ зъ чого складае ся наша земля:

1) Зъ розтопленого нутра.
2) „ скалистои шкаралупы.
3) „ воды.
4) „ повѣтря.
5) „ рослинъ.
6) „ звѣрять.
7) „ людей.

По черзѣ поговоримо про тй складовй части.

III. Що думали про нутро землѣ освѣчений народы старинности? -- Взрôстъ тепла въ глубокихъ копальняхъ. -- Про жерела и выбухи горячои воды.

Вôдъ давна вже призадумувались люде надъ тымъ, що то тамъ есть въ глубинѣ землѣ и вôдъ давна вже, незнаючи ще цѣлои землѣ, догадували ся они, що въ нутрѣ землѣ знаходить ся огонь, що все тамъ щось палить ся.

Старинний народы — Греки и Римляне, мешканцѣ полудневои Европы, мали навѣть въ своихъ поганьскихъ религіяхъ окремыхъ богôвъ, котрй немовь бы мали перемешкувати пôдъ землею, въ тôй державѣ огня. Оденъ зъ тыхъ божкôвъ звавъ ся Вульканъ; мавъ вôнъ тамъ кузню, въ котрôй выковувавъ збрую для знатнѣйшихъ войовникôвъ. Вôдъ того кованя роздававсь пôдземный гомôнъ, земля дрожала, а зъ кузней мовь зъ димарôвъ, выдобувались на землю огнѣ и дымы.... Такъ розказували собѣ люде про нутро землю ще передъ двома тысячами рокôвъ.

Певно, що се байки, але въ тыхъ байкахъ есть де-що й правды. Бо поправдѣ, неразъ чути було въ Греціи пôдземный гукъ, часто лучали ся грôзнй трясеня землѣ, а зъ кôлькохъ гôръ на полудне вôдъ Риму въ Италіи, выдобували ся огнѣ... Такимъ способомъ люде мусѣли повѣрити въ пôдземный огонъ, коли бачили его на власнй очи. Та, що не вмѣли собѣ пояснити якъ слѣдъ того явища, выдумали божка Вулькана, що кувавъ збрую пôдъ землею. Нынѣ вже есть инакше. Въ доказъ розпаленого нутра землѣ маемо чимало даныхъ, зъ котрыхъ наведемо кôлька. Знаемо, що въ пôвници навѣть въ лѣтѣ холоднѣйше якъ зъ надвору. Здавало-бъ ся, що чимъ глубше сходити тымъ повинно бути холоднѣйше — чи такъ?

Тымчасомъ выходить противно. Чимъ глубше йти въ землю тымъ теплѣйше, а копальники вугля найлучше про те знають, бо навѣть въ зимѣ можуть працювати лишь въ сорочкахъ. Показало ся, що на кождыхъ 45 лôктѣвъ глубины прибуває оденъ степень тепла. Якже-жь пояснити той прирôстъ тепла въ мѣру посуваня ся до середины землѣ? Не инакше, якъ тымъ, що нутро еи заповняе розпалена маса; чимъ глубша копальня, тымъ бôльше наближаемось до того огня. Доси знаемо лишь про копальнѣ на одну англ. милю глубокй и тому не знаемо чи дальше тепло збôльшае ся въ тôй самôй мѣрѣ, що й въ найглубшихъ копальняхъ. Если-бъ однакъ и дальше на кождыхъ 45 лôктѣвъ глубины приставъ оденъ степень тепла, то обчислено, що въ глубинѣ 3 англ. миль есть вже такъ горячо, що вода мусить кипѣти, замѣняти ся въ пару. А въ глубинѣ 120 англ. миль есть вже така страшна спекота, що всѣ камѣня и металѣ мусять топитись.

Зъ того обчисленя выходить, що тверда шкаралупа землѣ може выносити що найбôльше 120 до 180 англ. миль глубины. Дальше, до самои середины землѣ, то есть близько 6 тысячь англ. миль глубоко, розтягаесь розтоплене, огнисте нутро землѣ.

Другимъ доказомъ, що нутро землѣ выповняе розпалена маса, суть **ж е р е л а г о р я ч о и в о д ы**. Жереломъ звемо взагалѣ воду, що трискае зъ глубины землѣ. Ясно для кождого, що — если то правда, що нутро землѣ розпалене — то вода, що трискае зъ глубины, буде горячійша чимъ походить зъ бôльшои глубины.

Вôдъ кого походить назва Америка?

Авторы славныхъ дѣлъ, великихъ выналодôвъ, мають те нещасте, що другй приписують собѣ дуже охотно тое, що иншй зробили. Те саме лучилось Колюмбови. Вôдкрывъ вôнъ Америку, про що нѣхто не стане сумнѣватись, а земля не носить его имени, а звесь именемъ его пріятеля, котрому було на имя Америкусъ. Вôнъ бувъ Волохомъ якъ и Колюмбъ, бувъ образованымъ морякомъ и описавъ впервые землѣ, вôдкрытѣ Колюмбомъ, котрй самъ оглянувъ, добре пôзнавъ, опôсля описавъ. Коли люде читали описы про новый свѣтъ, то бесѣдували за ту країну, що она звесь Америка, бо Америкусъ про неѣ написавъ. И вôдъ того часу земля, де мы мешкаемо не называе ся Колюмбія, якъ бы повинно бути, а Америка.

Математика а подружє.

Якійсь Нѣмець, що любивъ богато рахувати, обчисливъ въ одной берлиньской часописи, кôлько людей женить ся и прийнявъ до того пересвѣдченя, що нарѣканя матерей дорослыхъ дочокъ е дуже оправданй. Зъ его дослѣдôвъ показує ся, що мужчинъ вмирає больше чимъ женщинъ; именно на 100 мущинъ иде до гробу 38, закимъ переступлять 5 рôкъ житя, а 44 на 100, коли доживуть 18 лѣтъ. Выходить зъ того таке, що въ богато краяхъ е больше женщинъ якъ мужчинъ. Изъ 100 осôбъ е лишь 35 подружевыхъ, 60 неподружевыхъ и 5 повдовѣлыхъ. Коли отже подыбати на дорозѣ 100 осôбъ одна за другою, то що 20 особа зъ нихъ мусить бути вдôвцевъ або вдовою, а мѣжь кождыми пятьми три особы що найменше е вольного стану. Больша половина всѣхъ женщинъ выйшла замужь въ вѣцѣ вôдъ 21 до 25, одна четверта часть зъ нихъ около 25 а 30. Мужчины женять ся рôвно-жь найбольше мѣжь 20 а 25 рокомъ житя. Найбольше подружій припадає въ грудни, вôдтакъ въ червни и въ вересни, а найменше въ мартѣ. Але що завсѣгды зъ трехъ мужчинъ 1½ зъ нихъ е кавалеромъ, то та обставина обурює до живого поважнй матери.

Приписы плавбы по филяхъ житя.

1) Плавати по филяхъ житя належить носомъ у гору, а чуткимъ ухомъ на каждый подозрѣлый шемрôтъ.

2) Задержуватись можна лишь въ дуже спокôйныхъ пристаняхъ.

3) Любити грошѣ.

4) Влазити на каркъ кождому, щобъ тымъ способомъ не дати влѣзти на свôй каркъ.

5) Продати, що вдасть ся а куповати лишь пожиточнй и недорогй рѣчи.

6) Держати языкъ за зубами о стôлько, о скôлько се годить ся зъ особистымъ бизнесомъ.

7) Шанувати людей ажь пôсля ихъ смерти.

8) Выстерѣгатись ямокъ, копаныхъ найбôльшимъ ворогомъ — самымъ собою.

9) Чувствами и наметностями треба бавитись, бо они звычайно граютъ ся тымъ, хто ними не бавить ся.

10) Треба памятати, що досыть часто нѣхто не надоѣсть вамъ такъ, якъ сердечный пріятель.

11) Мріямъ може вôддаватись той, хто мае силу зносити розчарованя.

12) Треба старанно скрывати ключѣ вôдъ серця и вôдъ шафки зъ грôшми.

13) Цѣнѣть бôльше чужй обѣды якъ власнй.

Старôсть-нерадôсть.

Недавно тому стававъ передъ судомъ въ Будепештѣ оденъ старець и оскаржувавъ свои три доньки, котрй не хотѣли его спомагати въ старости лѣтъ. Жалувавъ ся вôнъ, що выховавъ свои дѣти якъ лишь мôгъ найлучше, а теперь, коли вже неспосôбный до жадной працѣ, они его покинули. Его доньки, а взглядно зятѣ оправдувались тымъ, що недостаткомъ хочь не вôдказувались вôдъ малои помочи, а оденъ зъ тыхъ зятѣвъ вôдозвавъ ся: „Высокій суде! Одѣжъ, що маю на собѣ, належить до мого пана, котрому служу и тому не можу вôддати: иншого нѣчого не маю. Если бъ однакъ прийшло до того, щобъ и я давъ де-що старому, въ такôмъ случаю вôддавъ бы-мъ старому зъ найбôльшою охотою мою жену, а его доньку.“ Не знати, яку міну зробили судіѣ, коли почули про такій дарунокъ для старця...

И противно: можна сказати: коли маемо на земли жерела горячои воды, то тамъ въ глубинѣ мусить бути горячо, котре огрѣвае тоту воду.

И дѣйстно. Въ многихъ мѣсцяхъ на земли маемо жерела горячои воды. Въ одныхъ она теплава, въ иншихъ горяча выдобуваесь зъ парою такъ, що можна въ нѣй яйце зварити. Славными суть Теплицѣ и Карлови Вары або Карльсбадъ въ Чехахъ, де ѣздять лѣчити ся недужй люде. Але нѣчимъ суть тй жерела въ порôвнаню зъ такъ зваными гайзерами на островѣ Исляндіи, на пôвнôчнôмъ всходѣ Америки. Головно славнымъ есть Великій Гайзеръ на Исляндіи. Кипуча вода трискае тамъ снопомъ на сто лôктѣвъ высокимъ зъ нутра низьного узгôря, що мѣстить въ собѣ збôрникъ воды. Выбухъ тои воды не все тревае, а противно, лучаесь се що кôлька годинъ, а деколи ажь що кôлька днѣвъ. Въ звычайнôй порѣ вода въ збôрнику есть спокôйна и тôлько здôймаюча ся надъ нею пара доказуе про еѣ теплоту.

Передъ выбухомъ тои горячои воды, роздаесь пôдземный лоскôтъ, земля дрожить. Пара нагромаджена въ глубинѣ пôдносить воду, варить еѣ, ажь выкидае великій снôпъ въ гору, той спадаючи на дôлъ, розбрызькуесь въ міліоны капель, бурить ся и пѣнить, мѣшаючись зъ парою. По кôлькохъ хвпляхъ выбухъ вспокоюесь — а уровень воды въ збôрнику стаесь поволи знову гладкою, спокôйною якъ и перше.....

Въ Сполученыхъ Державахъ пôвнич. Америки, въ мѣсцевости, званôй „хланею огня“, есть тысячи подôбныхъ вытрискôвъ, а мѣжь ними оденъ, що здôймаесь въ гору пôдчасъ выбуху понадъ 200 лôктѣвъ.

(Дальше буде).

LIEUTENANT RICHMOND P. HOBSON.
High up in the list of heroes developed in the war with Spain must be written the name of Richmond P. Hobson, who, with his little band of volunteers—heroes like himself—dashed by the forts at the entrance to Santiago harbor and sunk their vessel, the collier Merrimac, in the narrow entrance channel.

Офіцеръ Р. ГОБЗОНЪ, герой зъ пôдъ Сантіяго де Куба.

Военнй податки.

Новый, податковый біль на покрыте военныхъ выдаткôвъ станесь невдовзѣ правомъ и тому не зашкодить приглянутись ему зъ близька. — На сербату наложили акцизу по 10 цнт. вôдъ фунта; за бочку пива платити ся буде по одномъ доляреви больше якъ доси; вôдъ фунта тютюну выпаде платити по 12 цнт; вôдъ тысячки цигарôвъ або папѣросôвъ по $1—3.00 вôдповѣдно до скôлькости споживаного на ихъ фабрикацію тютюнового листя. Банки зъ 25 тысячами оборотового капиталу, складати будуть по $50 рôчно, гелда $50, нафтярѣ $20, посередники гандльовй $20, властителѣ театрôвъ, музеѣвъ и концертовыхъ саль по бôльшихъ мѣстахъ по $100 рôчно. На кождый біляръ (кульки) або круговальню наложено $5 податку; на полисы убеспечень житя 10 цнт., на убезпечене вôдъ огню и иншихъ нещасть по пôвъ цента вôдъ доляра, на контракты найму по 25, 50 або 100 центôвъ, вôдповѣдно до того, чи контрактъ заключеный на оденъ, два, три або больше рокôвъ. За корабельнй карты до чужихъ портôвъ, рядъ брати буде по $1—5 дол. На повномочія, векслевй протесты, квиты на товары, переховуванй въ складахъ наложено податку по 25 цнт. На кождый вексель и грошевй перекасы налѣпювати буде треба дво-центовй марки. Вôдъ спадку по близькихъ своякахъ платити ся буде по 75 цт. вôдъ кождои сотки долярôвъ, а рядъ возьме ажь 125 тысячь вôдъ заведеня публичного, если бъ тому записавъ хто оденъ міліонъ долярôвъ.

Заваливъ ся мôстъ.

Зъ Олифантъ, Па., доносять намъ, що минувшого тыждня, въ середу, заваливъ ся мôстъ, по котрôмъ перевожено вугле зъ майнôвъ на бреху Онтаріо. На мостѣ тогдѣ находились при роботѣ нашй два Русины: Тимко Ткачь и Петро Хомякъ, котрй разомъ зъ мостомъ звалились зъ высоты 75 стôпъ на долину. — Теперь оба дуже потовченй лежать въ скрентонскôмъ шпиталю. Хомякъ якось выйшовъ цѣло зъ тои катастрофы, а Ткачови вôдрѣзано руку, але лѣкарѣ кажуть, що буде жити. Ткачь и Хомякъ походять зъ Галичины, села Завадки Рымановскои и першій зъ нихъ есть членомъ „Союза.“

ЗЪ ПОЛЯ БИТВЫ.

Битва пôдъ Гвантанамо.

Въ пятницю дня 10. с. м. американска фльота опанувала пристань Гвантанамо, де стало выходити американске войско на кубанску землю. Пôдчасъ того Ишпанцѣ напали ихъ, але кôлькома выстрѣлами зъ корабельныхъ канонôвъ вôдстрашено ихъ. Дня 12. с. м. коли выйшло на берѣгъ больше амер. войска и пустили ся въ край, ишпанскй войска розпочали стрѣлянину, котра тревала до 13 годинъ. Ишпанцѣ мали лучшу позицію, бо знаходились въ крякахъ на взгôряхъ и хто знае чи були бы уступили и тымъ разомъ, якъ бы Американцямъ не наспѣла помôчь. По амер. сторонѣ мали згинути чотырохъ, а оденъ раненый, а ишпаньскихъ стратъ на певно не знати, хочь й зъ ихъ войска мусѣло досить упасти, бо по ихъ уступленю видко було на земли слѣды крови.

Варварство Ишпанцѣвъ.

Офіциръ Гобзонъ, що то такъ вôдважно поплывъ зъ 6 товаришами до заливу Сантіяго де Куба, щобъ тамъ затопленемъ лихого корабля загородити вôдворотъ Ишпанцямъ, сидить въ фортѣ Морро де Кастелъ. Американцѣ, коли бомбардували прибережнй форты, давали звагу, щобъ не нищити того форту, однакъ кôлька куль упало и на него и по части ушкодили его. Заходить теперь пытане, чи американскй полонники, що тамъ були, згинули, чи нѣ. Если-бъ згинули, то Американцѣ, коли вôднесуть побѣду надъ Ишпанцями, поставлять Серверу передъ военный судъ, бо вôнъ зразу обѣцявъ выдати полонникôвъ, та опôсля, коли змѣркувавъ, що такй заслуженй люде, якъ Гобзонъ и товаришѣ, можуть собѣ сидѣти въ фортѣ, що Американцѣ не схотять нищити того форту, де сидять ихъ полонники.

Якъ зачувати, то вôйна потягне ся ще досить довго и неодно житє треба буде зложити въ офѣрѣ, щобъ освободити Кубу вôдъ ишпанского ярма.

Спростоване

Въ попереднôмъ числѣ „Свободы“, въ списѣ участникôвъ конвенціи, пропущено черезъ похôбку имена: Ивана Ардана, б. секретара „Р. Н. С.“, Дениса Пырча, выдѣлового и Семана Митренка, делеґата зъ Olyphant, Pa.

СМѢШНЕ.

ВЪ ЯКІЙ СПОСÔБЪ РОЗПОЧИНАЕ СЯ ВÔЙНА?

При столѣ сидить чоловѣкъ, жѣнка и ихъ восьмилѣтный сынъ-одинакъ. Чоловѣкъ розказує про послѣднй военнй битвы. Въ тôмъ сынокъ пытае:

— Татуню, а якъ розпочинае ся вôйна?

Запытаня дѣтей суть неразъ труднѣйшй до розвязаня, якъ замотанй фильозофичнй пытаня. То-жь не дивота, що батько надумавъ ся хвилинку, опôсля вôдповѣдае:

— Вôйна розпочинае ся примѣромъ въ той спосôбъ: Военный, турецкій корабель задержує на морю купецкій корабель американскій, щобъ перековати ся, чи той не везе якого оружія до Греціи.

Въ тôмъ жѣнка перебивае:

— Але-жь чоловѣче божій чого бы тамъ американскій корабель ѣхавъ до Греціи; а впрочѣмъ Туркй мабуть не мають военныхъ кораблѣвъ.

— Не перебивай менѣ. Я вже знаю, що говорю.

— Бути може, але я въ те не вѣрю, бо се неправдоподôбне, по що-жь дармо завертати дитинѣ голову.

— Та що ты можешь знати о политицѣ, лучше зробишь якъ замовчишь.

— Якже-жь, то я, мати, не маю права до науки сына? А если бачу, що не добре его научаешь, не можу змовчати.

— Но такъ, ты нѣколи не можешь мовчати.

Мелешь языкомъ мовь перекупка.

Жѣнка пôдносить ся и кричить:

— Що, я перекупка? Що ты собѣ гадаешь?

Чоловѣкъ встае и кричить:

— Мовчи бабо, бо тобѣ хавку заткаю!

Жѣнка хапае за полумисокъ и наближаесь до чоловѣка зъ войовничою миною. Въ тôмъ сынокъ выскакує на крѣсло и вымахує руками вдоволеный.

— Отче, мамо, дайте спокôй! Теперь вже знаю, якъ розпочинае ся вôйна!.....

СЛАБА ПОТѢХА.

Отець духовный: — Нежурѣть ся такъ дуже, Андрѣю, если вже Богъ покличе до себе вашу жѣночку, то прецѣнь тамъ въ горѣ, на другôмъ свѣтѣ, знову зôйдете ся.

Андрѣй (задумавшись):— Та тото мене найбôльше трапить, панъ-отче!

Судя: „Отже признаетесь, що вы украли пять фляшокъ червоного вина. Що скажете на злагоджене вины?“

Обжалованый: „Та хиба те, що вино було дуже кепске.“

„На-те вамъ крейцарь, дѣдусю; змовте „Отче нашъ“ за мого небôщика!“

— Додайте ще крейцарь, побожна невѣсто, то змовлю и „Богородице.“

Друкарня „Свободы“ выготовляе дуже точно, скоро и дешево всякй рѣчи, якъ: тікеты на балѣ, выгравки; статута для Братствъ; вôдозвы, листы и въ загалѣ всякй рѣчи входячй въ кругъ дѣланя друкарнѣ, въ мовахъ: рускôй, польскôй и словацкôй.

Зъ „Свободу“ належить ся заплатити!

СМАКОШЪ.

Мôй пріятель Йосифъ, се олицетворене генія. Вôнъ все знає, все розумѣє, нѣчо для него не чуже, нѣчому не чудуєсь не мовь бы бувъ корреннымъ Хинчикомъ. — Правда, що дехто натякавъ немовь то Йосифъ не знає нѣчо, але Йосифъ казавъ противно, а понеже природа надѣлила его незрôвнаною вымовою такъ, що нѣкого не допустивъ до слова, тому належить ему вѣрити, а не бути такимъ злобнымъ чоловѣкомъ. Якъ оно тамъ вже було, досить, якъ то кажуть, Йосифъ родивъ ся въ чепци, а мусѣвъ то бути немалый чепець, коли мѣра Йосифа въ животѣ выносила 53 цалѣвъ, хочь що правда то голова мала лишь 10 цалѣвъ. Годѣ знову вымагати, щобъ природа була щедрою у всѣмъ, та якъ справедлива, то вôдняла зъ головы те, що надоложила въ животѣ, а такимъ способомъ рôвновага коштомъ головы захована въ животѣ. Здавало ся, що наколи-бъ Йосифъ упавъ зъ банѣ церковнои, то мусѣвъ бы впасти лишь на животъ. А животъ, тотй гордощѣ и цѣль житя Йосифа бувъ заразомъ жереломъ радости и смутку для него. Розкошею тогдѣ, кôлько разôвъ удало ся ему наповнити его якою небудь стравою, бо належить ся Йосифови признане, смакошомъ не бувъ и якъ самъ высловлювавъ ся не перебиравъ въ „корытѣ." За те и жереломъ нечуваного смутку и терпѣнь бувъ выжь згаданый животъ Йосифа. Кôлько разôвъ мала головка Йосифа не змогла здобути ся на помыслъ, якъ бы выповнити той величезный живôтиско, тôлько разôвъ Йосифъ чувъ ся найнещасливѣйшимъ чоловѣкомъ. Въ хвиляхъ такои жолудковои пустки, Йосифъ ходивъ мовь строєный, звычайно говôркій, стававъ мовчаливый и понурый, а хто его не знавъ то мôгъ бы погадати, що передумує надъ якимъ важнымъ вôдкрытемъ. Пригадую собѣ одного разу, а було се за нашихъ, памятыхъ, ново-йорскихъ часôвъ, де дуже рѣдко стрѣчалось зъ грôшми, а пытане золотои, чи срѣбнои монеты було намъ обоятне, пукає хтось не смѣло до мого помешканя, зъ котрого по поводу незаплаченои ренты, мали мене выкинути слѣдуючого дня. На мôй голосъ вточує ся на передъ обвислый живôтъ, сумный, пустый, повный розпуки живôтъ Йосифа, а въ слѣдъ за нимъ самъ Йосифъ. Не веселе було наше привитане, вôнъ думавъ про свôй живôтъ, а я про помешкане.

— Разъ козѣ смерть — простогнавъ по хвили Йосифъ.

— Разъ козѣ смерть — повторивъ и я.

И знову мѣжь нами мовчанка.

Въ кôнци лице Йосифа стало выпогоджуватись, а его очи мовь прикованй, смотрили въ одну точку на столѣ, на котрôмъ лежала монета, що представляла собою чверть доляра.

— То твой квотерь? — спытавъ баритономъ Йосифъ.

— Послѣдный! — вôдповѣвъ я зôтхаючи.

— А якъ бы такъ де-що перекусити? — спытавъ паленѣючи мовь дѣвчина Йосифъ.

— Бери, кусай!

Ледве я выговоривъ тй слова, анѣ Йосифа, анѣ квотра не було вже въ хатѣ.

За якихъ 20 хвиль Йосифъ вернувъ, держачи въ правици вепровый лобъ при чôмъ втѣшеный торохтѣвъ, де купивъ того лоба, якъ торгувавъ ся, щобъ лишити 5 центôвъ на хлѣбъ, яка то буде славна гостина и т. д.

Не пытаючи богато розпаливъ огонь, приставивъ воду въ горшку, всадивъ до него лобъ до горшка, котрый бувъ за малый такъ, що половина лоба вызирала зъ горшка мовь на посмѣховиско. Та, тому, що пôдъ ту пору було въ моимъ помешканю ажь три головы, длятого урадилисьмо, що якъ зварить ся рыло, то тогдѣ обернулисьмо вепрову голову до горы рыломъ, а уха на дôлъ и варилисьмо дальше тоту трету голову. Йосифъ хватавъ зъ розкошю бухкотячу зъ горшка пару, нôздря роздули ся ему, якъ тигрови, коли нюхтить добычу, въ кôнци вôдозвавъ ся зъ вдоволенемъ.

— Заразъ буде готове, я збѣгну за хлѣбомъ, а ты тымъ часомъ Юльку, насыпъ соли и перцю до горшка.

Сказавъ и зникъ за дверима.

Въ моѣй задумѣ и цѣлковитôй несвѣдомости кухарскои штуки, всыпавъ я пять горстокъ соли и тôлько перцю до горшка, коли Йосифъ усмѣхненый вказавъ ся на порозѣ. Помѣшавъ воду въ горшку, накрывъ стôлъ, уставивъ голумиски и вытягнувъ голову зъ горшка. Сокирою розрубавъ той присмакъ на кусники, обтеръ зъ чола пôтъ и попросивъ до стола. Мы усѣли, та ледви я вложивъ першій кусникъ до устъ, зôрвавсь я мовь опареный! Товста, надмѣрно посолена и попоперена голова застрягла менѣ въ горлѣ.

— Але-жь се послѣдне свиньство — рыкснувъ я зъ обуренемъ.

— Бо переперчивъ-есь страву! простогнавъ Йосифъ, поглядаючи на мене милосердно. Та се ему зовсѣмъ не перешкаджало хапати до устъ оденъ кусникъ за другимъ, ажь уха ему тряслись.

— Я того не годенъ ѣсти! — вôдповѣвъ я зъ резигнацією.

— Я самъ дамъ раду, — сказавъ Йосифъ.

И додержавъ слова, бо въ кôлька хвиль свинячій лобъ потонувъ въ просторôмъ животѣ Йосифа.

Коли вже заспокоивъ першй потребы жолудка, вставъ, перейшовъ ся по комнатѣ:

— На милôсть Бога, пити! — верещить и бѣгне до воды, якъ той подорожный по пѣсковатôй пустыни Сагары, коли дôрве ся на пôвъмертвый до жерела оазы, такъ жадно пивъ Йосифъ воду и здавало ся, що высмоктає цѣлый резервоаръ центрального парку. Коли въ кôнци по 10-хвиляхъ безнастанного втяганя вôдойшовъ вôдъ воды, его животъ выглядавъ прегарно, выповненый цѣлою, свинячою головою и кôлькома гальонами воды.

Якй наслѣдки були того нашого пыру, описувати не буду, бо мôгъ бы-мъ обидити естетичнй чувства читателѣвъ.

Бузько.

Учѣте ся, браты мои!
Думайте читайте,
И чужому научайтесь,
И свого не цурайтесь!

Т. Шевченко.

Всюды нѣвечить ся правда,
Всюды панує брехня,
Въ вашихъ лишь серцяхъ, о братя,
Най не повстане вона!

Ив. Франко.